

Datum
2023-10-3130
Diarienummer
TN-2023-2205

Skriftlig information

Förartoaletter för stadsbusstrafiken

Sammanfattning:

Idag finns cirka 26 förartoaletter i Malmö av olika typ, med olika äganden och driftsansvar. Fastighets- och gatukontoret och Skånetrafiken har haft olika syn på vem som ska stå som sökande av markupplåtelse tillstånd i enlighet med Ordningslagen. Det har lett till svårigheter att upprätta toaletter med alla tillstånd som krävs för markupplåtelse. Under hösten 2023 har ett nytt avtal arbetats fram som tydliggör ansvarsfördelningen mellan kommunen och Skånetrafiken. Huvuddelen av ansvaret för upprättande av toaletter läggs på den av Skånetrafiken upphandlade trafikoperatören, med undantag för sökandet av markupplåtelse tillstånd som Skånetrafiken enligt avtalet inte kan delegera till tredje part. Malmö Stad åtar sig att prioritera frågan i det löpande samarbetet med Skånetrafiken, samt att bekosta, äga och förvalta nya toaletter på Hyllie, Malmö C, Södervärn och Värnhem när befintliga toaletter behöver bytas ut.

Ansvarsfördelningen i korthet

Kollektivtrafikens tre huvudsakliga parter har en ansvarsfördelning som i korthet är:

- Kommunen ansvarar för att upprätta och underhålla kollektivtrafikens väginfrastruktur, planera linjenätet tillsammans med Skånetrafiken, samt att säkerställa att lagar och regler följs på stadens mark.
- Kollektivtrafikhuvudmannen upphandlar utförare av trafiken, planerar linjenätet tillsammans med kommunen, samt tidtabellägger trafiken i samråd med operatören.
- Operatören utför trafiken, anställer och avlönar förare, samt ansvarar för att rena och hela bussar kommer till rätt plats på tidtabellagd tid.

Vad är en förartoalett?

Rent praktiskt är en förartoalett en plats där bussföraren kan uträtta sina behov under arbetspasset. Den placeras i regel där bussen vänder. Förartoaletter är en förutsättning för att kollektivtrafiken ska kunna bedrivas.

Rent juridiskt är en förartoalett en arbetsrättslig förutsättning. Om den ska nyupprättas kräver den bygglov. Ska den upprättas på allmän platsmark kräver den även markupplåtelse tillstånd i enlighet med Ordningslagen.

Rent ekonomiskt är en förartoalett en kostnad för den som upprättar och underhåller. Den är även en tidstjuv för operatören som ska lägga busschemat. Ju längre gångväg mellan buss och toalett desto svårare att få till en kostnadseffektiv tidtabell.

Om förartoaletter i Malmö

I Malmö idag finns cirka 26 toaletter som används som förartoaletter.

Det finns tre typer av förartoaletter: de i busskur, de fristående, samt de i annan byggnad.

De i busskur är tolv till antalet, varav åtta är kopplade till det allmänna VA-nätet. Övriga har någon form av septiktank som töms med jämna mellanrum. Konstruktionen är en toalett som är vägg i vägg med väderskyddet, det vill säga väderskydd och toalett är del av samma busskur. De flesta upprättades mellan 2007-2019 enligt den överenskommelse som gällde då. Vissa verkar dock vara mycket äldre och ingen vet idag när dessa upprättades. De ägs idag av Malmö stad, men eftersom de upphandlats inom ramen för Skånetrafikens dåvarande ramavtal så står Skånetrafiken för drift och underhåll av toaletterna.

De fristående är cirka fem till antalet, och ingen av dessa är kopplade till det allmänna VA-nätet. Flera är upprättade efter senaste avtalet löpet ut 2019, men endast en av dessa har de markupplåtelsestillstånd som krävs. Tre av toaletterna ägs av Nobina, men två av toaletterna menar Nobina är äldre än deras avtal och har därmed okänd ägare. Nobina betalar dock för städning och tömning.

De i byggnader är nio till antalet, och samtliga har koppling till det allmänna VA-nätet. De är en mer brokig skara än övriga kategorier eftersom ägandet varierar i större utsträckning. Vissa toaletter står på kvartersmark och hyrs ut till operatörerna av tredje part (på Ön bl.a., en lösning vi ser som ett föredöme). Andra står på kommunal kvartersmark och hyrs därmed ut av kommunen via Fastighetsavdelningen. Det finns även byggnader som står på allmän platsmark. På två platser används stadens offentliga toalett som förartoalett, vilket bedöms som olämpligt.

Problemet

Under 2021-2022 samt första halvan av 2023 rådde oenighet mellan Malmö Stad och Skånetrafiken kring vem som ska stå som sökande av markupplåtelsestillstånd. Skånetrafiken menade att operatören ska stå som sökande eftersom de har arbetsgivaransvaret. Malmö Stad menade att Skånetrafiken ska stå som sökande eftersom operatören inte är en långsiktig part, samt att det finns risker kopplat till likabehandlingsprincipen om fler bolag skulle vilja uppföra toalett på allmän platsmark.

Bakgrund är att det från 2007 till 2019 fanns ett avtal mellan Malmö Stad och Skånetrafiken som bl.a. beskrev ansvarsfördelningen och kostnadsfördelningen vid upprättande av ny toalett. Skånetrafiken sade 2019 upp avtalet med hänvisning till att de ej har arbetsgivaransvaret.

Otydlighet i frågan har lett till att toaletter inte kunnat uppföras med giltiga tillstånd, vilket lett till frustration hos operatören, press på Skånetrafiken och operatören från bussförarfacket, och antagligen vissa förare som ej kunnat gå på toaletten.

Lösningen

Skånetrafiken och Malmö Stad har under hösten 2023 kommit överens om att ingå ett avtal som tydliggör respektive parts åtaganden i förartoalettsfrågan. I skrivande stund (231030) är detaljer i avtalet fortfarande inte klara, men huvudpunkterna är:

- Malmö stad åtar sig att skyndsamt samarbeta med Skånetrafiken utifrån målsättningen att det alltid ska finnas en toalett nära där bussen parkerar vid vändning.
- Skånetrafiken åtar sig att söka markupplåtelsestillstånd för upprättande av förartoaletter i de fall där inte kvartersmark kan användas för toalettändamål. Undantag kan göras för tillfälliga förartoalettlösningar, upp till 12 månader.

- Skånetrafiken delegerar upprättande av toaletter (toalettbyggnad, el, VA, bygglov, etc) till den upphandlade operatören, utifrån en förartoalettstandard som både Malmö Stad och Skånetrafiken godkänt.

Därutöver finns ett flertal detaljer, varav vissa fortfarande inte är helt färdiga eftersom avtalet inte är påskrivet ännu. Några som kan nämnas är:

- Avtalet tydliggör att förartoaletter och väderskydd är helt skilda saker, för att undvika koppling till andra befintliga avtal.
- Standardlösningen ska vara en toalett i Malmögrönt med tillgång till el och VA. Trafikoperatören står för inkoppling, underhåll och drift.
- Toaletten får med, hänsyn till ljud- och doftföroreningar, inte placeras närmare bostad än 8 meter.
- Skånetrafiken ansvarar för överlämning av åtkomst till toalett vid byte av trafikoperatör.

Jonathan Jönsson
Trafikplanerare

Foton från Nobinas förartoalletterinventering 2021-2022. Vissa av kabintoalletterna är utbytta.

